

ЗА ТИПИЗИРАЩИТЕ МЕХАНИЗМИ В БЪЛГАРСКИТЕ ВЪПРОСИТЕЛНИ ИЗРЕЧЕНИЯ ИЗСЛЕДВАНЕ НА КАЗУС

Христиана Н. Кръстева
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

hnikolaeva@uni-plovdiv.bg

Резюме: Изследването се занимава с казуса за изнасянето на к-думите до самото начало на българските въпросителни изречения с к-дума и нуждата от изнасянето за типизиране на изречението като въпрос. Разглеждат се графики на мелодията на изречения с к-дума и с *ли*. Целта е да се провери хипотезата на Е. Абох и Р. Пфау (2010), че изнасянето има отношение към прагматичното и семантично съдържание на въпроса, а типизирането се извършва от интонационен механизъм.

Ключови думи: синтактична картография, *InterP*, синтаксис на въпросите, интонация, прозодия

Обект на настоящото изследване е казусът с изнасянето на к-думите до самото начало на българския въпрос, което в литературата се разглежда като задължително (Пенчев / Penchev 1980, 1984, 1993, 1998; Arnaudova 2002; Dukova-Zheleva 2010; Бъркалова / Barkalova 2011 и др.) поради нуждата от указания към механизма за типизиране на изречението, чийто локус според *Хипотезата за типизиране на изречението* (Cheng 1991)²⁸ е CP. Предмет на нашето изследване ще бъде именно типизиращият механизъм. Целта е да проверим с български езиков материал допускането на Е. Абох и Р. Пфау (2010), че к-думата няма общо с въпросителността, а е налице интонационен механизъм, който има „последната дума“ при типизиране на изречението. Експерименталният протокол се състои в сравнение на графиките на мелодията²⁹ на съобщителни и въпросителни изречения с к-дума и с *ли*. Преди да разгледаме данните по същество, представяме кратък обзор на избрана малка част от гледните точки за изнасянето на българските к-думи до SpecCP (поради ограничения обем тук), спецификата на такива изречения, както и тяхната формална структура.

Родната лингвистична традиция (Попов / Попов 1974: 56 – 62; *Граматика на съвременния български книжовен език*, т. 3., *Синтаксис* (ГСБКЕ / GSBKE 1983); Пенчев / Penchev 1993, 1998, и други) разделя видовете български въпросителни изречения според начина на реализиране на въпросителността: с т.нар. к-думи (или това са въпросителните местоименни думи); с частица *ли* (както и нейните синоними *дали*, *нали*, *нима*) и интонационно оформени въпроси. Тук ще разгледаме въпроси с к-дума и с комбинация от *ли* и к-дума, като ще приемем следната дефиниция за въпрос: „... молбата на говорещия слушащият да запълни липсата на информация в знанията му (...)“ или това е въпрос за попълване по М. Лакова (Лакова / Lakova 1991: 35 – 37). За българския език е характерно многократното извеждане на к-думи според някои учени (Пенчев / Penchev 1993, 1998 и др.) до SpecCP на въпросителното изречение. Това извеждане е дефинирано в теорията (Пенчев / Penchev 1993, 1998) с облигаторен характер. Всички к-думи трябва да се изнесат в SpecCP, което според Й. Пенчев (Пенчев / Penchev 1993: 132 (394) изисква и разклоняване на спецификаторната позиция. Важно е да се подчертае и обвързаността между интонацията и изнасянето, а именно: „Въпросителните к-думи задължително отиват в свободна спецификаторна позиция на изречението и носят изреченското ударение като фокус на изречението“ (Пенчев / Penchev 131 – 132). Един-

²⁸ (Cheng 1991: 29 (9) *Хипотеза за типизиране на изречението* на Л. Ченг от 1991 г.: „Всяко изречение трябва да бъде типизирано. В случая на типизиране на въпрос с к-дума или се използва к-частица в Co, или к-дума се извежда в Spec на Co, като по този начин се осигурява типизирането на изречението чрез Co и съгласуване на Spec и основа“ (превод от англ. ез. – мой: Х.К.).

²⁹ Получени с програмата Speech Analyzer 3.1.

ственото изключение, което се допуска от абсолютния характер на това правило, е свързано с изискванията на глагола, а именно, че к-думата може да оформи косвен въпрос, но само в случаите, когато главният глагол допуска това (Пенчев / Penchev 1993: 134). Й. Пенчев подчертава особената важност на изнасянето и с твърдението си, че „... едно сложно съставно изречение е въпросително, ако главното е въпросително“ (Пенчев / Penchev 1998: 615). Връзката между интонационната изтъкнатост (рематичността) и к-думите в славянските езици е засвидетелствана и от Св. Иванчев, който казва за к-думите, че „... заемат в историята на славянските езици изключително позиция на рема в изречението и в такава позиция те се пазят най-устойчиво с хилядолетия“ (Иванчев / Ivanchev 1988: 107). В строежа на въпросителните изречения биват отразени, от една страна, йерархията на комуникативните цели, а от друга, каква е натовареността с информация на елементите от изреченските фрази. Според изводите на К. Рудин от изследванията ѝ на българския език в периода 1986 – 1991 г., структурата в йерархията на изреченските елементи може да бъде представена с термините топик и фокус – най-високо стои топикалната позиция, а най-ниско – фокусната, след нея се намира глаголната група, а между позициите на топика и фокуса се разполагат комплементизаторите и спецификаторите.

В изследванията на Л. Рици (Rizzi 1997; 2004) за структурата на комплементизаторната фраза, по подобие на разделението на IP на няколко функционални проекции (TP, AgrP), и CP се дели на съставни групи. Можем да определим CP като „интерфейс“ между две изреченски фрази – глаголната (VP) и флективната (IP). Фразата на комплементизатора CP е площадка за взаимодействие между елементите на формалната структура и елементите с прагматична натовареност. Йерархията на Рици отразява разликата между двата типа елементи – тези на формалната структура са задължителни за всяко изречение, а прагматичните се реализират по изискване на контекста:

Force Phrase, Finiteness Phrase Vmatrix [ForceP Force [TopP Topic [FocP Focus [TopP Topic [FinP Finiteness [IP..]]]]]] (Рици / Rizzi 1997:289)³⁰.

Идеята, която разглеждаме с български езиков материал тук, не противоречи на разбирането на Рици (1997, 2004), към което се присъединяваме и ние (макар и с уговорката, че са нужни повече систематични изследвания върху български материал на този проблем), за наличието на позициите ForceP (отговорна за типизирането на изречението) и InterP. Напротив, в известен смисъл Абох и Пфау (2010) доразвиват тази идея, като заключават, че „... основата на InterP се реализира от частици и се намира между комплементизатора, отговарящ на *that*, и артикулацията на топик/фокус. В противовес с това се предполага, че матриците к-фрази се движат към спецификатора на фокус фразата в различните езици (Рици 2001; Абох 2004а, 2004б). Следователно можем да заключим, че да/не операторите (или частиците) и к-думите задействат различни артикулации в рамките на S-системата, InterP и FocP.“³¹ Поставен в този контекст е интересен българският феномен за съществуването на въпроси с к-дума и *ли* едновременно. Както обаче и авторите забелязват, по-горното заключение ще означава, че две функционални основи с различни характеристики (Inter, Foc) кодират еднаква дискурсна информация (интерогативната сила). Важно е да се отбележи и фактът, че Foc не е изначално интерогативна, защото привлича и к-думи и фокусирани конституенти като DP, AdvP, VP, т.н. Следователно Foc не може да привлича к-думите само заради интерогативната сила. В търсене на нова перспектива към тази проблематика и с уважение към нуждата от допълнителни изследвания тук си позволяваме и поглед към българския език за глухонеми, най-малкото за да приложим и сходен експериментален протокол с този на Абох и Пфау.

Според Е. Абох и Р. Пфау в изследването им от 2010 г. „Какво общо има к-думата?“³² въпросителният маркер не е свързан изначално с позицията на въпросителността, а съществува друг механизъм за изразяване на интерогативната сила, в който к-думата проверява фокусната си / рематичната характеристика. Това не означава, че к-думата няма способност да рематизира, напротив, но начинът на осъществяване на тази ѝ способност има значение за разпределението във функционал-

³⁰ Л. Рици не предлага структурографско изображение на матрицата си.

³¹ Превод на цитата от английски език – мой: автор.

³² *What's a wh-word got to do with it?* – превод на български език мой – автор.

ните проекции. Такава хипотеза означава, че въпреки привидната асиметрия между к-въпросите и въпросите с частица (българският еквивалент са *ли* въпросите) в типологично различни езици тези въпроси имат сходна деривация.

Авторите сравняват примери от различни езици³³ (гунгбе, генгбе, фонгбе³⁴, френски, индийски език на глухонемите и нидерландски език на глухонемите, оро нао, леле, нвех³⁵) и предлагат следното: „... въпросите задължително включват Inter³⁶, локусът на характеристиката [въпросителност], който е видим в интерфейса дискурс-синтаксис. Ако следваме Ченг³⁷, ще приемем, че езиците се различават само по това дали изразяват интерогативната основа Inter явно или не и дали тази основа привлича конституент в своя спецификатор или въпросителен оператор (...), който се слива с нея. Нашето предложение обаче значително се различава от това на Ченг с това, че показва, че дори при така наречените езици с к-движение (напр. френски, английски³⁸), к-фразите не участват в типизирането на изречението. Следователно показваме, че к-движението не е следствие от *Хипотезата за типизиране на изречението*, както това е предположено във формулировката на Ченг (1991), а от структурния състав на к-фразата, който я прави потенциално годна за привличане от страна на различни търсещи елементи³⁹ (включително Inter). Това означава, че в к-думите няма нищо изначално въпросително“ (Aboh, Pfau 2010: 94). Така **работната хипотеза ще бъде, че к-фразите допринасят за интерпретацията на съдържанието на въпроса, но не изразяват интерогативната сила** (Aboh, Pfau 2010: 95).

Основните аргументи на Е. Абох и Р. Пфау са, че според данните им от езиците леле и нвех, въпреки наличието на к-фрази те не успяват самостоятелно да изразят въпросителността, а се нуждаят от частица в крайна изреченска позиция. В говоримия език оро нао к-фразите може да останат неизказани в к-въпрос, докато интерогативната сила трябва задължително да се изрази с частица – понякога видима, понякога не, но с **наличен прозодичен ефект възлизаща или снижаваща интонация** (този ефект ние наблюдаваме и за български език, както се вижда от данните по-долу) и определен лицев израз в езиците на глухонемите (определен израз е наличен и в българския език на глухонемите), което според авторите е директна последица от синтактичната структура.

Е. Абох и Р. Пфау предполагат, че локусът на интерогативната сила InterP определя синтаксиса и на *да/не*, и на к-въпросите, защото обхваща пропозицията, която в някои случаи бива прикрепена към неговия спецификатор (Aboh, Pfau 2010: 95). К-движението в тези анализи се отдава на вътрешния строеж на к-думите, като тук се има предвид тяхната маркираност по признаците *фокус* или *q*. Е. Абох и Р. Пфау приемат също така и идеята за директния паралел между периферията на С и на D. Обяснението е, че к-фразите, включващи характеристиката [*фокус*] или [q]⁴⁰, се намират в съответната проекция в D системата, а когато тази проекция липсва, се задействат поредици без изнасяне. Те се интерпретират като въпроси заради интерогативната сила Inter, която обхваща основата на фокусната позиция, а тя от своя страна свързва к-фразата *in situ* (без изнасяне). Методите на експеримента им са очертаване на контрасти и работа с информатори.

Нека да разгледаме тази хипотеза с български материал.

1. *Искаш да говориш С КОЙ*⁴¹?/Искаш да говориш С ИВАН?

Тук реализацията на въпросителността не се случва благодарение на предложната фраза, в която влиза к-думата, а благодарение на интонационния механизъм, който оформя въпроса като такъв.

³³ Изследователският протокол на Абох и Пфау включва и сравнение с езици на глухонемите. Според нас е резонно това сравнение да се направи и с български материал.

³⁴ Африкански езици от семейство Гбе.

³⁵ Африкански езици.

³⁶ InterP е фразата на интерогативната сила в темата за синтактичната картография.

³⁷ Има се предвид вече цитираната Хипотеза за типизиране на изречението – бел моя: автор.

³⁸ Френски се различава от английски по способността си да реализира същински въпроси (не ехо) без извеждане – бел. моя: *автор*

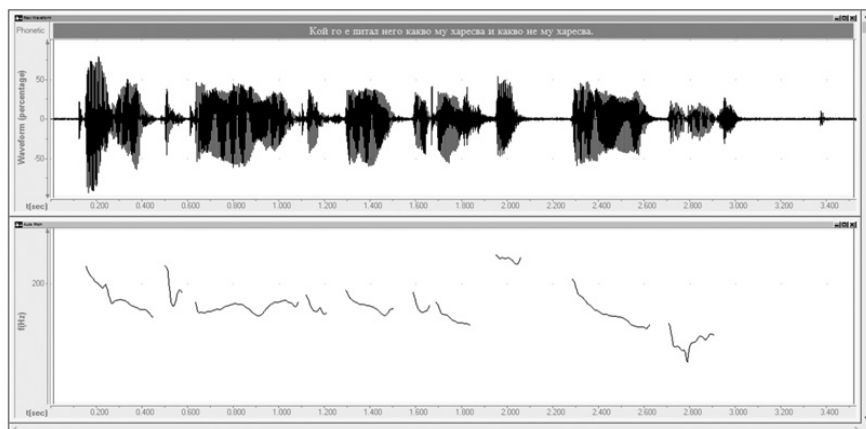
³⁹ Англоезичният термин е *probe*.

⁴⁰ Това е характеристиката + рема.

⁴¹ Тук респондентът не отговаря с граматически правилната винителна форма на *кой*. Неговият отговор е запазен и в конструираните примери по-долу в 3 и 4.

От друга страна съществуват и случаи, когато к-думата е изведена, но изречението не завършва с въпросителен знак в писмен текст, т.е. няма указание за въпросително интониране:

2. *Кой го е питал него какво му харесва и какво не му харесва. Ще яде каквото има!*

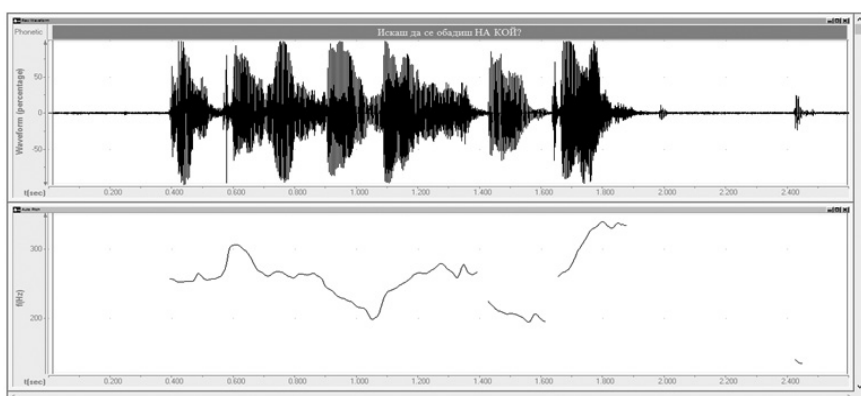

Още повече, в подобни изречения к-думата продължава да бъде в една от най-високо интонираните точки, без това задължително да означава въпросителност.

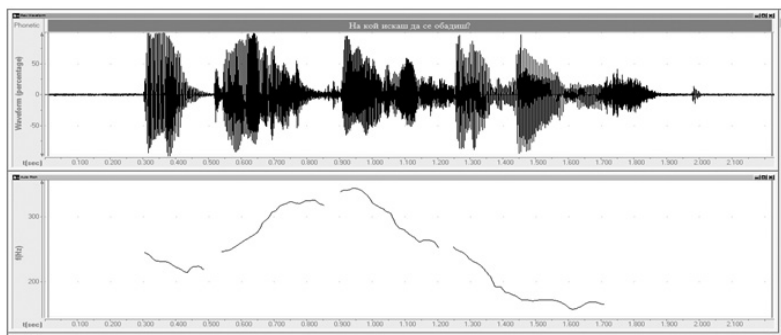
Предложението на Е. Абох и Р. Пфау може да се обмисли за български език поради най-малко три факта: въпросителните маркери не са строго специфицирани за изразяване само на въпросителни значения – и к-думите, и *ли* в български могат да въвеждат подчинени изречения (както и *дали*, *нали*, *нима*); к-думите са белязани с [+p] а *приогі* и имат тенденция към лява дислокация до локусите на фокусираните елементи; в български съществува интонационен механизъм, който има „последната дума“ при оформяне на въпроса, т.е. словоредът не е достатъчен, за да се изрази интерогативната сила. Това потвърждава и един от изводите на Й. Пенчев, а именно че „... темо-ремното разпределение наистина се сигнализира (...) в български главно, ако не изключително, с помощта на интонацията“ (Пенчев/Penchev 1980: 34). Едно цитирано по-горе заключение на Св. Иванчев, което повтаряме за улеснение тук, а именно, че к-думите „... заемат в историята на славянските езици изключително позиция на рема в изречението и в такава позиция те се пазят най-устойчиво с хилядолетия“ (Иванчев/Ivanchev 1988: 107) също може да се приведе в полза на работната хипотеза. Тук е моментът да отбележим и един експеримент на М. Лакова (Лакова/Lakova: 2007), в който авторката свежда всички български к-думи до фрази с *какъв* и *кой*, т.е. до NP, чиято функционална шапка е DP. Очертава се фундаменталният въпрос какво е отношението между рематичните характеристики на позициите *фокус* и *интерогативна сила*. За да бъде в обсега на фразата на интерогативната сила, думата или пропозицията трябва да е рематична, най-общо да е белязана с [+p]. Да разгледаме няколко примера.

В български език е налична реализация на к-думите *in situ*, без изнасяне, в т.нар. ехо-въпроси от типа:

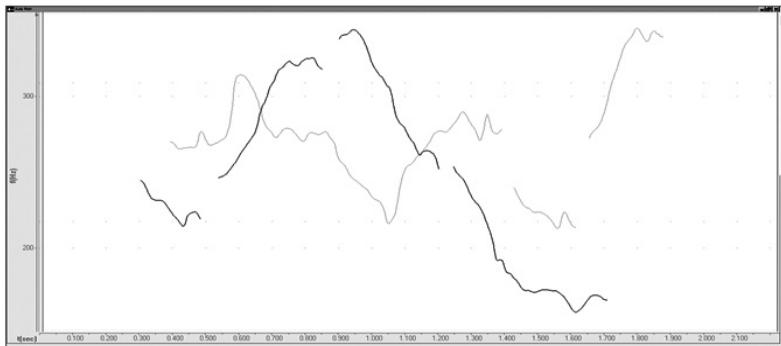
3. *Искаш да се обадиш НА КОЙ?*

4. На кой искаш да се обадиш?

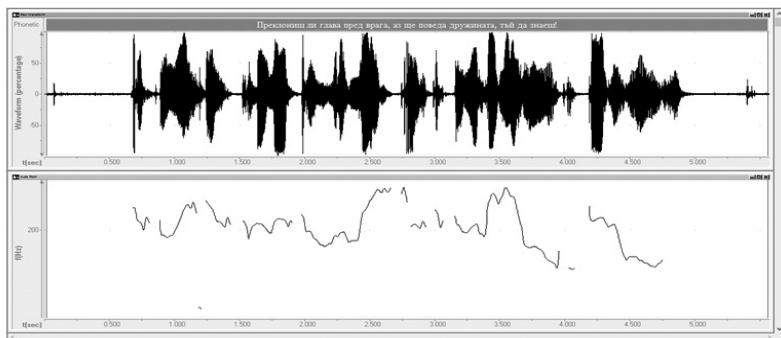
Наслагване: 3 – жълто; 4 – черно

В същинския въпрос в 4 (виж по-горе) възходящата част на контура е изградена от предложната фраза *на кой*, в която *кой* заедно с модалния глагол *искаш*, се намират в най-високата точка, а низходящата част се оформя от *да се обадиш*. В ехо въпроса предложната фраза *на кой* въвежда емфатична рема, тоест от съобщението приоритетно се възприема *на кой* за сметка на по-ниско интонираната група на сказуемото и въпреки рематизираното ѝ начало (забележи пика от 306 Hz при *да* във VP и пика от 351 Hz при *кой*). Това означава, че при реализация без изнасяне, *in situ*, к-думата въвежда емфатична рема и не взима под влиянието си, т.е. не „прави“ въпросителна, останалата част от изречението. Така се държи и интонационно оформеният въпрос. Смисълът на така зададения въпрос в 3 е „знам, че искаш да се обадиш на някого, но не знам на кого“. Емфатичната интонация при к-думата показва нуждата да се отговори точно на този фрагмент, а не да се задава въпрос за истинната стойност на изречението – срв. *Искаш да се обадиш НА КОЙ/Искаш ДА СЕ ОБАДИШ ЛИ?*

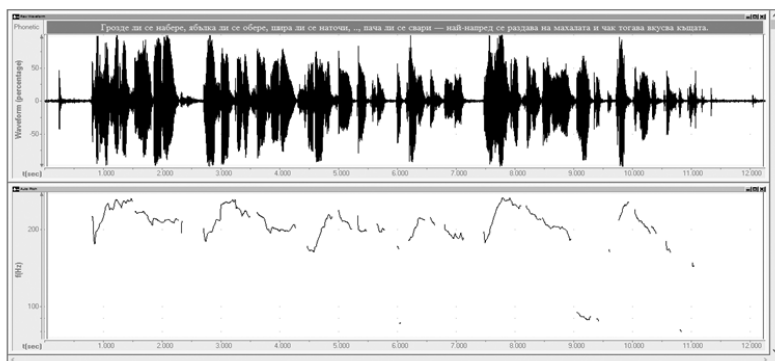
Тук стигаме до друга неяснота – в какво се изразява интерогативната сила? От посоченото по-горе предложение на Е. Абох и Р. Пфау излиза, че това е механизъм, който, като употребява фокусирането, изразява въпрос. Не е задължително обаче всяко фокусиране да е въпрос, нито пък в българския език въпросителните маркери имат изключително такава употреба. Напротив, известно е, че всички въпросителни думи функционират и извън изразяването на въпросителност. А например *ли* може да се използва и като подчинителен, и като съчинителен съюз⁴²:

5. Преклоних ли глава пред врага, аз ще поведе дружината, тъй да знаеш!

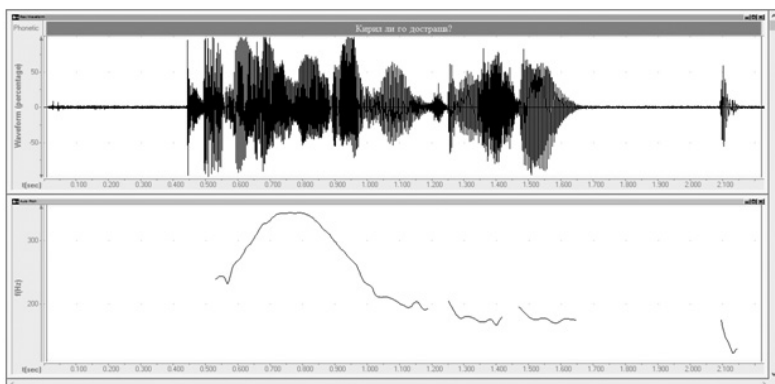
⁴² <https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/%D0%BB%D0%B8/>

6. Грозде ли се набере, ябълка ли се обере, шира ли се наточи, (...) , пача ли се свари — най-напред се раздава на махалата и чак тогава вкухва къщата⁴³.

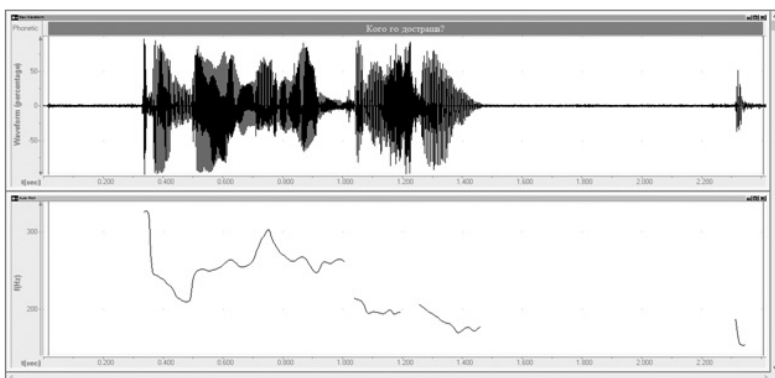

При сравнение на графики на мелодията на изреченията в 5. и 6. по-горе ясно личи различното поведение на *ли* спрямо това във въпроси. По данни на Е. Абох и Р. Пфау (в цитираното изследване) от езика гунгбе и английския превод на изреченията от него, интерогативната сила се изразява от нулева морфема под Inter \square , чието присъствие често се свързва с интонационни промени в различните езици. В българските въпроси с *к-дума* и *ли* съществува механизъм за избирателно рематизиране при използване на *к-дума* и *ли* във въпросителните изречения (Кръстева / Krasteva 2020), тоест нито един от двата маркера не рематизира механично следходния или предходния елемент. Контурите на изречения с изнесена *к-дума* и изнесено *ли* са сходни от гледна точка на мястото на учленяване на тоничен пик (съответно при *к-думата* и *ли*), но не и контурите на изречения със задпоставена *к-дума* и *ли*, както видяхме по-горе, срв.:

7. Кирил ли го достраша?

8. Кого го достраша?

⁴³ Примерите са от цитираната в бел.15 речникова статия.

Докато фактът, че к-думите и *ли* променят съществено рематичното разпределение в изречени- ята въпроси е безспорен, то нуждата от придвижването им и ролята на *ли* (която някои автори опре- делят дори като фокусираща частица (Rivero 1993) трябва да се преразгледа в контекста на новите подходи към тези изследвания.

Тук се присъединяваме към Е. Абох и Р. Пфау в почти светотатственото им твърдение, че к-думата и нейното движение всъщност нямат нищо общо с изразяването на интерогативната сила на к-въпроса. Функционирането и на к-думите, и на *ли* в декларативен контекст е аргумент в полза на твърдението за български, че тези маркери не са изначално само въпросителни. К-думите са устойчива рема, но рематичността сама по себе си не означава въпросителност. От друга страна обаче, ехо въпросите и интонационно оформените въпроси дават аргументи в полза на твърденията на Е. Абох и Р. Пфау – липсата на въпросителен маркер се компенсира с придаване на гласеж на частта, за която се пита, но този изцяло интонационен механизъм се характеризира с липса на гъв- кавост, която се засвидетелства и при реализацията на к-думата *in situ*. Интонационният механизъм има решаваща роля при оформяне на въпроса. На практика той представлява указание за въвеждане на рема. Можем да формализираме така правилото, по което това се осъществява – ***интонирай най-високо мястото, за което има нужда от данни***. Локусът на високия тон във въпроса, с който се маркира липсата на информация, се трансформира във висок тон на съответното място в отго- вора, с което се маркира новата информация (Кръстева / Krasteva 2020). Най-силен е гласежът на фрагмента, който се поставя под въпрос. В смисъла на по-горния формализъм може да се каже, че въвеждането на *к-дума* и *ли* са вариации на правилото, с които се осъществяват специфични въпро- сителни значения по прагматични изисквания и чието действие и способности се характеризират с изключителна гъвкавост и комбинативност.

Още повече в казуси с ехо въпрос с к-дума *in situ* се наблюдава изземване на способността за гъвкаво рематизиране на обкръжението на к-думата от страна на к-фразата. Това е симптом, че тази възможност за вмешателство и промяна на ритмо-мелодичната крива на въпроса не е преро- гатив на к-думата, а на локуса, до който тя се изнася. Фактът, че за *ли* се засвидетелства същата способност, обяснява предпочитанията на някои автори да я сочат за *фокусираща* частица – твър- дение, което по дефиниция не е вярно, защото *ли* няма собствено ударение. В известен смисъл частицата е идеалната езикова единица, която реализира оптимална комуникативна ефективност. Тя не означава нищо друго освен „задай въпрос“ или „съедини две изречения“, т.е. *ли* е указание за функция, а не за семантика. Частицата във въпросителни изречения обаче задейства именно гъвка- вия ритмо-мелодичен механизъм, за който говорим, много по-успешно. Може да се спекулира, че *ли* е лице на празната функционална морфема под *Inter□* за български език. Според М. Лакова съ- ществуват четири характерни признака на въпросителното изречение с к-дума: наличие на особен смислово-рематичен център; въпросителна дума-частица, местоимение или наречие; характерна интонация; характерен словоред (Лакова / Lakova 1991: 286). Ако се ръководим от тях, можем да кажем, че ***въпросителността е интонационното и словоредно изразено взаимодействие меж- ду смислово-рематичния център около въпросителния маркер и другите рематични части на изречението***.

В заключение можем да обобщим, че данните от български език подкрепят допусканията на Е. Абох и Р. Пфау. Според нас е резонно да се постулира празна морфема под *Inter□*, която да задей- ства интерогативната сила и съответно да привлича к-думата, но за недвусмисленото доказване на такова твърдение са нужни допълнителни систематични сравнителни изследвания.

Благодарности

Тази статия е част от изследванията във връзка с проекта на ПУ „Паисий Хилендарски“ „Ритъм и интонация в българското изречение“ с идентификатор МУ21-ФлФ-013, научен ръководител доц. д-р Петя Бъркалова, д.ф.н.

Цитирана литература / References

- Бъркалова 2011: Бъркалова, П. *Българският синтаксис – познат и непознат*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2011. (Barkalova 2011: Barkalova, P. *Balgarskiyat sintaksis – poznat i nepoznat*. Plovdiv: UI „Paisii Hilendarski“, 2011.)
- ГСБКЕ 1983: *Граматика на съвременния български книжовен език*. Т. 3. Синтаксис. София: Издателство на БАН, 1983. (GSBKE 1983: *Gramatika na savremenniya balgarski knizhoven ezik*. Vol. 3. Sintaksis. Sofia: Izdatelstvo na BAN, 1983.)
- Кръстева 2020: Кръстева, Хр. За словоредните и интонационни особености на българските въпросителни изречения с к-думи. – В: *Verba iuvenum. Godishnik na Natsionalnata konferentsia za studenti i doktoranti*. Пловдив, 2019. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, № 2, 2020, с. 107 – 119. (Krsteva 2020: Krsteva, Hr. *Za slovorednite i intonatsionni osobenosti na balgarskite vaprositelni izrecheniya s k-dumi*. – In: *Verba iuvenum. Godishnik na Natsionalnata konferentsia za studenti i doktoranti*. Plovdiv 2019. Plovdiv, UI „Paisii Hilendarski“, № 2, 2020, pp. 107 – 119.)
- Лакова 1991: Лакова, М. *Местоименни въпросителни изречения в съвременния български език*. София: Издателство на БАН, 1991. (Lakova 1991: Lakova, M. *Mestoimenni vaprositelni izrecheniya savremennia balgarski ezik*. Sofia: Izdatelstvo na BAN, 1991.)
- Лакова 2007: Лакова, М. *Въпросите и въпросителните изречения в българския и полския език*. София: АИ „Марин Дринов“, 2007. (Lakova 2007: Lakova, M. *Vaprosite i vaprositelnite izrecheniya v balgarskiya i polskiya ezik*. Sofia: AI „Marin Drinov“, 2007.)
- Пенчев 1980: Пенчев, Й. *Основни интонационни контури в българското изречение*. София: Издателство на БАН, 1980. (Penchev 1980: Penchev, Y. *Osnovni intonatsionni konturi v balgarskoto izrechenie*. Sofia: Izdatelstvo na BAN, 1980.)
- Пенчев 1984: Пенчев, Й. *Строеж на българското изречение*. София: Наука и изкуство, 1984. (Penchev 1984: Penchev, Y. *Stroezh na balgarskoto izrechenie*. Sofia: Nauka i izkustvo, 1984.)
- Пенчев 1993: Пенчев, Й. *Управление и свързване*. Пловдив: Издателство на ПУ „Паисий Хилендарски“, 1993. (Penchev 1993: Penchev, Y. *Upravlenie i svarzvanie*. Plovdiv: Izdatelstvo na PU „Paisii Hilendarski“, 1993.)
- Пенчев и др. 1998: Пенчев, Й., И. Куцаров, Т. Бояджиев. *Съвременен български език*. София: ИК „Петър Берон“, 1998. (Penchev i dr. 1998: Penchev, Y, I. Kutzarov, T. Boyadzhiev 1998: Penchev, Y., I., Kutzarov, T. Boyadzhiev. *Savremenen balgarski ezik*. Sofia: IK „Petar Beron“ 1998.)
- Aboh, Pfau 2010: Aboh E. O., R. Pfau. What’s a Wh-word Got to Do With It? – In: *Mapping The Left Periphery: The Cartography of Syntactic Structures*. Vol. 5. Oxford University Press, 2010.
- Arnaudova 2002: Arnaudova, O. On the Interaction Between Focus and Intonation in the Bulgarian Sentence. – In: Zybatow, G., U. Junghanns, G. Mehlhorn and L. Szucsich (Eds.). *Current Issues in Formal Slavic Linguistics*. Frankfurt/Main: Peter Lang, pp. 365 – 376.
- Cheng 1991: Cheng, L. *On the typology of Wh-questions*. Ph.D. diss. MIT, Cambridge, Mass., 1991.
- Dukova-Zheleva 2010: Dukova-Zheleva, G. *Questions and Focus in Bulgarian*. Dissertation, 2010.
- Riviero 1993: Riviero, M. L. Bulgarian and Serbo-Croatian Yes-no Questions: V-raising to –LI versus –LI hoping. – In: *Linguistic inquiry*, 24, pp. 567 – 575.
- Rizzi 1997: Rizzi, L. The Fine Structure of the Left Periphery. – In: Haegeman, L. (Ed.). *Elements of Grammar*. Kluwer Academic Publishers, 1997.
- Rizzi 2004: Rizzi, L. Locality and Left Periphery. – In: A. Belletti (Ed.). *Structures and Beyond. The Cartography of Syntactic Structures*. Vol. 3. New York: Oxford University Press, pp. 223 – 251.
- Rudin 1986: Rudin, C. *Aspects of Bulgarian Syntax: Complementizers and Wh-constructions*. Slavica Publishers Inc. Columbus, Ohio, 1986.
- Rudin 1988: Rudin, C. On Multiple Questions and Multiple WH Fronting. – In: *Natural Language & Linguistic Theory*. Vol. 6, No. 4 (Nov., 1988), pp. 445 – 501.
- Rudin 1990/1991: Rudin, C. Topic and Focus in Bulgarian. – In: *Acta Linguistica hungarica*, 40 (3 – 4), pp. 429 – 447.
- Rudin 1997: Rudin, C. Kakvo li e li: Interrogation and focusing in Bulgarian. – In: *Balkanistika*, 10, pp. 335 – 346.

ON THE CLAUSE TYPING MECHANISMS IN BULGARIAN QUESTIONS. A CASE STUDY

Hristiana Krasteva

University of Plovdiv Paisii Hilendarski

hnikolaeva@uni-plovdiv.bg

Abstract: The presented hereby is a case study of the fronting of Bulgarian wh-words to the very beginning of questions in Bulgarian, and the need of this fronting for the mechanism of clause typing. We have proposed data from Bulgarian for discussion. The aim is to check the hypothesis of E. Aboh and R. Pfau (2010) that the fronting has to do with the pragmatic and semantic contents of the question, but the clause-typing is done by an intonational mechanism.

Key words: *syntactic cartography, InterP, syntax of questions, intonation, prosody.*

Hristiana Krasteva
University of Plovdiv Paisii Hilendarski
24 Tsar Asen Str.
4000 Plovdiv
Bulgaria